

Hvam 5.5.2022

Pressemelding: Nasjonal fagekspertise i bygningsvern samlet på Gamle Hvam

16. og 17. august var tradisjonshåndverkere og erfarne bygningsvernere samlet på Gamle Hvam for å undersøke svalgangsbygningen og komme med råd om hvordan bygningen skal tolkes og istandsettingen bør foregå videre.

Dag én foregikk på Gamle Hvam. Først var det befarings på Svalgangsbygningen, og senere på låven. Her ble det bygningens historie og endringshistorie gjennomgått, så langt vi kjenner den, og bygningen ble undersøkt med nye øyne. Et av spørsmålene som kom opp var hvorvidt det er sannsynlig at kjellerne faktisk er eldre enn selve bygningen. Er det dokumentert noe sted, eller er det bare noe som de trodde og som vi har fortsatt å tro. Arnstein Arneberg trodde jo at bygningen var fra 1600-tallet og at kjellerne var enda eldre. Senere har det vist seg at tømmeret ble felt i 1726 og 1727, så bygningen kan ikke være eldre enn det.

Det ble også framsatt en hypotese om at de må ha hatt dårlig tid da de skulle bygge svalgangsbygningen. En kan jo tenke seg at de savnet en skikkelig bolig etter brannen, og her har de tydelig bygget med utørket tømmer. Det kan en se på hvordan stokkene har sprukket, én stor sprekk fra midten og ut, heller enn flere mindre sprekker. Og en kan se det på unøyaktig tilhugde lafteknuter. Det som er litt uvanlig er at de har brukt hele stokken, også toppen av stammen som er veldig tynn, i lafteveggene. Og de har også brukt mange venstrevridde stokker, som er «uroilig» tømmer, altså materiale som vrir seg avhengig av luftfuktigheten.

Fun fact:

Ofte la de inn én enkelt venstrevridd stokk som varslet om værforandring, fordi denne lagde lyd ved værforandring.

Dag to var det befarung i skogen som tilhører Viken fylkeskommune, som Hvam videregående skole driver. Ønsket var å finne tømmer til reparasjonen i samme skog som tømmeret til svalgangsbygningen antakelig ble hentet fra. Avhengig av blant annet grunnforhold og lysforhold får trærne ulike vekstvilkår, og tømmeret dermed forskjellig kvalitet. Noe kan brukes til laftestokker, andre er gode til gulvbord, og noen er best til hesjestaur! Konklusjonen var at vi kan finne godt materiale til svalgangsbygningen her. Det må tas ut, bearbeides og tørkes i to år mens vi jobber med kjellerne og grunnen.

Fordelen med å hente virke fra «egen» skog, er at vi får kortreiste byggematerialer. Dette prosjektet vil også bli en unik læringsarena for elever ved Hvam videregående skole, med uttak av skog, bearbeidelse av kvalitetsvirke og tradisjonshåndverk i samarbeid med MiA.

Med vennlig hilsen

Trine Grønn Iversen
Avdelingsdirektør i MiA
Tlf. 46508366

MiA

Alle deltakerne på fagdagene: Foran fra venstre: Jan Kristoffer Gulbrandsen (driftsleder på Gamle Hvam), Jon B. Godal (nestor i tradisjonshåndverk og forfatter), Karin Axelsen (driftsleder i Mia og prosjektleder for istandsetting av svalgangsbygningen), Anne-Sofie Hjemdahl (Telemarksforskning), Terje Planke (Norsk folkemuseum, bygningsvern og håndverkskunnskap), Erik Nymoene (leder i Gamle Hvams venner), Rune Jensen (Viken fylkeskommune, avdeling for kulturarv), Rune Horsberg (Hvam videregående skole, lærer naturbruk), Trine Grønn Iversen (avdelingsdirektør i MiA)
rekke 2: Mari Sundbye Forberg (stedsansvarlig Gamle Hvam), Vegard Røhme (arkitekt, håndverker og rådgiver i Akershus bygningsvernssenter i MiA),
bakerste rekke: Kristoffer Andersen (kulturminnerådgiver i Nes kommune), Marius Holje (tradisjonshåndverker), Ole Jakob Holt (rådgiver Akershus bygningsvernssenter i MiA), Hans Marumrud (tradisjonshåndverker), Espen Martinsen (overingeniør og murer i kulturminneseksjonen i Forsvarsbygg).

Vegard Røhme forteller hva Arnstein Arneberg gjorde med bygningen da han bygget om og satte den i stand i 1915.

Jan Kristoffer Gulbrandsen forklarer hvordan alle bygningsdeler blir merket og vurdert med tanke på om de er i bra stand, gode nok, at deler må skiftes eller om hele må skiftes ut. Over 400 bygningsdeler er gjennomgått til nå.

Boreprøve for å se på årlig tilvekst og hvor stor del av treet som er malmet. Det er den delen av treet der harpiksen fyller opp cellene og danner naturlig impregnering. Dette starter innerst og fylles opp utover.

Arnstein Arneberg kuttet av en innervegg for å lage Arnebergsalen. Her har vi derfor enkel tilgang til både å se hvor gamle stokker som er brukt, hvor mye malm det er i stakkene, og til å årringdatere det originale bygningstømmeret.

For å få til salen i 2. etasje lagde Arnstein Arneberg mange rare løsninger. Her ser vi at åsendene som til synelatende stikker ut i gavlen på nordveggen bare er til pynt. De stopper i sperrene innenfor, og det er

disse som har båret vekten av taket de siste drøye hundre årene.

Ole Jakob Holt lytter til hva murekspert Rune Martinsen tenker om istandsetting av kjelleren under søndre del av bygningen. I dette hjørnet er det viktig å få reparert, men mye av kjelleren er i god stand. De bygget solid på 16-1700-tallet.

Jon Godal forklarer verdien av godt trevirke.

Kristoffer Andersen ser på hvordan tømmerveggen i låven har fått gliper som følge av at bygningen beveger seg.

Med Marius Holje som hjelper viser Jon Godal hvordan en kan regne ut tykkelsen på stammen høyt oppe i et tre.

Rune Horsberg serverte kokekaffe og fortalte om vekstforhold og skogsdrift. Svalgangsbygningensprosjektet skal bli en læringsarena for elever på naturbrukslinja på Hvam videregående skole. De skal lære å vurder trær, blinke ut trær med riktige egenskaper, felle dem på tradisjonelt vis og transportere dem med hest. Siden skal tømmeret barkes, teljes og noe skal skjæres på dampsag av elevene.